

TŁUCZEWO (gmina Linia; powiat wejherowski)

W dniu 24.09.1944 r. zmarł por. rez. Bolesław Formela ps. „Romiński”, były komendant naczelny TOW „Gryf Pomorski”, przed wojną poseł na sejm.

Fot. 1 Bolesław Formela

Por. rez. WP Bolesław Formela ps. „Romiński” (1903-1944), komendant naczelny TOW „Gryf Pomorski” od lipca 1941 r. Wiosną 1942 r. ze względu na zły stan zdrowia zrezygnował z tej funkcji. Zmarł na atak serca 24 września 1944 r. i pochowany został początkowo w ogrodzie przy swoim domu w Tłuczewie. Oficjalny pogrzeb odbył się 13 stycznia 1945 r. po ekshumacji dokonanej na polecenie funkcjonariuszy gestapo gdańskiego, które nie wierzyło w jego śmierć.

**Por. BOLESŁAW FORMELA (1903 - 1944)
PIERWSZY KOMENDANT NACZELNY
PIONU WOJSKOWEGO
TOW „GRYF POMORSKI”**

Bolesław Formela syn Jana i Apolonii z d. Cierocka, urodził się 2 listopada 1903 roku w Miłoszewie. Po ukończeniu szkoły podstawowej, kontynuował naukę w Państwowym Gimnazjum Klasycznym w Wejherowie, które ukończył maturą w 1923 roku.

Od października 1924 do kwietnia 1926 roku odbywał służbę wojskową w pułku artylerii polowej w Grudziądzu, gdzie potem ukończył Szkołę Podchorążych Rezerwy Artylerii; mianowany z dniem 1 stycznia 1929r. podporucznikiem rezerwy.

Z małżeństwa z Apolonią Paszki miał czworo dzieci: Maria, Zbigniew, Janina i Bolesław.

Był właścicielem ziemskim w Tłuczewie. W 1933 roku zostaje sołtysem, a rok później wójtem gminy Strzecz. Bardzo zaangażowany w procesy przemian na kaszubskiej wsi. Był jednym z organizatorów spółdzielczości wiejskiej na Kaszubach. Cieszył się wielkim szacunkiem i zaufaniem społecznym. W 1935 roku w wyborach z Gdyńskiego Okręgu Wyborczego został posłem na Sejm II Rzeczypospolitej, w którym pełnił swój mandat do 1938 roku.

Fot. 2 Legitymacja poselska Bolesława Formeli.

Przed wybuchem II wojny światowej, 25 sierpnia 1939r. zostaje zmobilizowany do służby czynnej. Po wybuchu wojny już jako porucznik walczy w obronie twierdzy Modlin. Po kapitulacji dostaje się do niewoli i jako jeńiec przewieziony do wsi Małodeczno koło Wilna, gdzie spotkał się z Antonim Kryżą z Luzina. Po około miesięcznym pobycie w tym obozie został przewieziony na dworzec kolejowy i umieszczony w wagonie. Tam usłyszał rozmowę konwojentów w języku rosyjskim. Kiedy zorientował się, że transport udaje się na wschód, zbiegł, wyskakując z pociągu. Po różnych perypetiach dotarł w końcu do Tłuczewa, gdzie już SS-mani byli na jego tropie. Został aresztowany i osadzony w więzieniu w Wejherowie. Znany Pan Kupc - kelner z restauracji u Gerentha (obecnie GS „Samopomoc Chłopska”) na przeciwko więzienia, pomógł rodzinie (żonie i siostrze Formeli) załatwić zwolnienie z więzienia. Zwolnienie to ocaliło go od śmierci w Piaśnicy, gdyż znajdował się na liście do wywózki do Lasów Piaśnickich. Od tego czasu ukrywa się w lasach, korzystając z pomocy życzliwych mu ludzi: Władysława Elwarta z Miłoszewa, Woźniaka z Linii

Wybudowania, Juliana Sikory - byłego nauczyciela z Tłuczewa, Juliana Neubauera z Tłuczewa Wybudowania, Aleksandra Kossa ze Strzeczka i Wiktora Bednarka z Tłuczewa-Lipek.

Fot. 3 Książeczka wojskowa Bolesława Formeli.

Pomimo tylu przykrych przeżyć i zaawansowanej choroby płuc, już na przełomie 1939 i 1940 roku zakłada pierwszą grupę konspiracyjną typu wywiadowczego. W maju 1941 roku nawiązał kontakt z „Gryfem Kaszubskim”.

6 lipca 1941 roku, na odprawie w Czarnej Dąbrowie, mianowany zostaje przez Radę Naczelną pierwszym komendantem naczelnym pionu wojskowego Tajnej Organizacji Wojskowej „Gryf Pomorski”. Występował pod pseudonimem „Romiński” i prowadził trudną pracę tworzenia sieci łączności, dowodzenia i pozyskiwania współpracowników do pracy konspiracyjnej. Cały czas znajduje się na liście poszukiwanych przez Gestapo i coraz bardziej zapada na zdrowiu. Ostatecznie wiosną 1942 roku rezygnuje z funkcji komendanta naczelnego i jego obowiązki przejmuje Juliusz Koszałka.

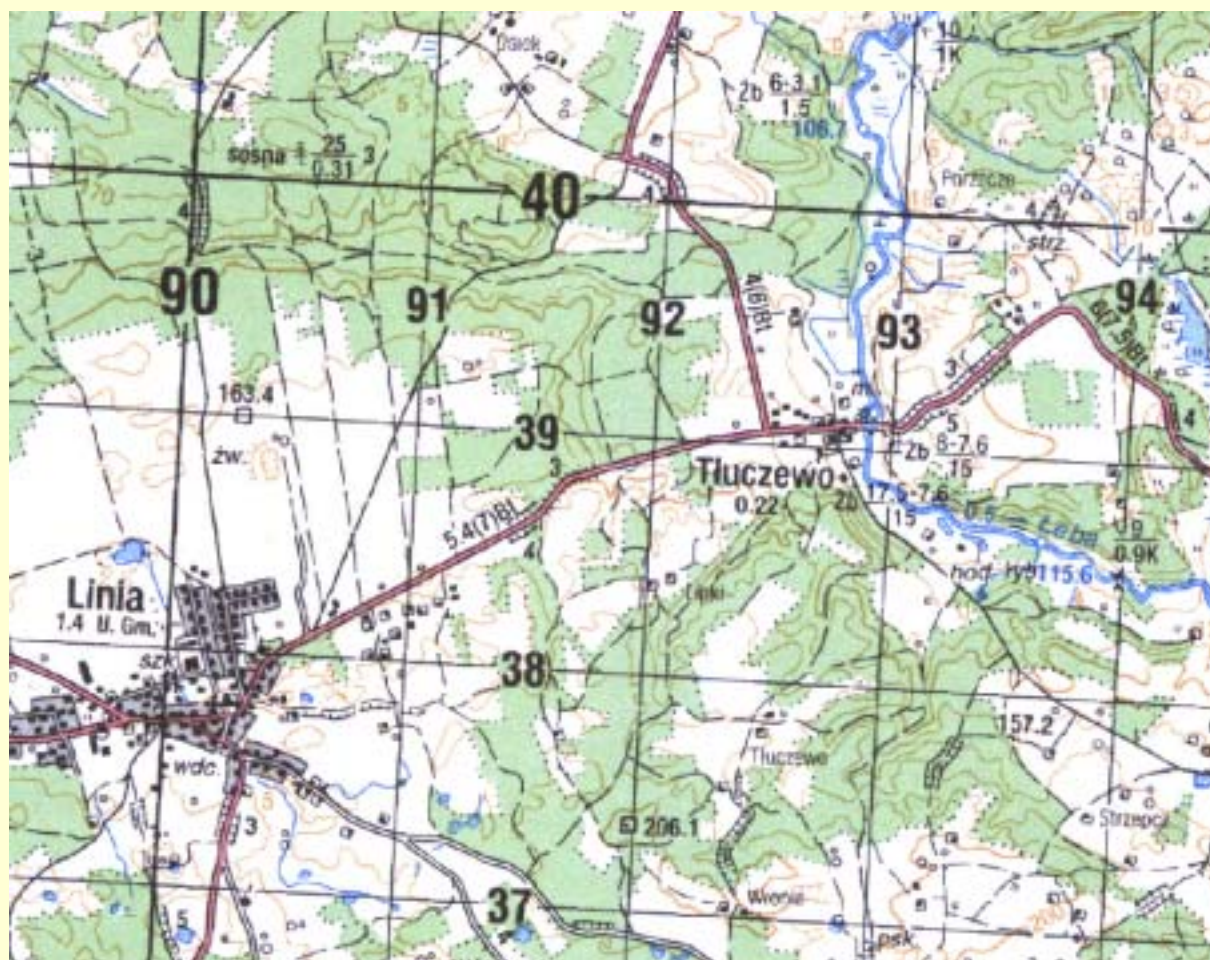
Zmarł na atak serca w dniu 24 września 1944 roku. Ciało, zawinięte w płaszcz oficerski, rodzina pochowała w przydomowym ogródku. Data śmierci związana jest z rodzinną uroczystością przyjęcia pierwszej Komunii Św. przez córkę Marię i syna Zbigniewa, która odbyła się w tym samym dniu.

Ekshumacja zwłok odbyła się przy udziale ekipy SS-manów w dniu 13 stycznia 1945 roku, po której został pochowany na cmentarzu w Strzeczku. Z uwagi na obawę przed represją rodziny zmarłego przez okupanta, ekipie przeprowadzającej

ekshumację jako datę zgonu podano dzień 2 października 1944 roku. Data ta jest również uwidocznioma w akcie zgonu nr 2/1945 w USC w Linii.

Ponowny pogrzeb, z pełnym obrzędem kościelnym, odbył się w rocznicę jego śmierci dnia 24 września 1945 roku. Po zakończeniu wojny w 1945 roku rodzina wraca na krótko do rodzinnego majątku. Wkrótce jednak władza komunistyczna odbiera rodzinne gospodarstwo i majątek bohaterskiej rodziny Formeli zostaje rozparcelowany.

Opracowała Beata Lewińska (wnuczka por. Bolesława Formeli)

Mapa 1 Tłuczewo, miejsce zamieszkania Bolesława Formeli.